FAKULTA
PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ
A PEDAGOGICKÁ TUL

Závěrečná práce

Žák s Aspergerovým syndromem

Studijní program: DVPP Další vzdělávání pedagogických pracovníků
Studijní obor: Speciální pedagogika – studium v oblasti pedagogických věd

Autor práce: **Mgr. Yveta Dvorská**
Vedoucí práce: Mgr. Alena Bjorke
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Liberec 2022

FAKULTA
PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ
A PEDAGOGICKÁ TUL

Zadání závěrečné práce

Žák s Aspergerovým syndromem

Jméno a příjmení:	**Mgr. Yveta Dvorská**
Osobní číslo:	P21C00056
Studijní program:	DVPP Další vzdělávání pedagogických pracovníků
Studijní obor:	Speciální pedagogika – studium v oblasti pedagogických věd
Zadávající katedra:	Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky
Akademický rok:	2021/2022

Zásady pro vypracování:

Cíl závěrečné práce: Zjistit, jak se cití žák s PAS v kolektivu třídy běžné základní školy.
Požadavky: formulace teoretických východisek, analýza případu, příprava a zpracování pedagogické kazuistiky, formulace návrhů na opatření.
Metody: Rozhovor, kresba.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce: tištěná/elektronická
Jazyk práce: Čeština

Seznam odborné literatury:

ATTWOOD, T., 2005. *Aspergerův syndrom*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0193-9.
BITTMANNOVÁ, L., 2017. *Podpora začlenění žáků s autismem do třídního kolektivu*. 1. vyd. Praha: Pasparta. ISBN 978-80-88163-53-4.
BOGDASHINA, O., 2017. *Specifika smyslového vnímání u autismu a Aspergerova syndromu*. 1. vyd. Praha: Pasparta. ISBN 978-80-88163-06-0.
ČADILOVÁ, V., 2017. *Rozvoj sociálních dovedností u dětí s autismem*. 2. vyd. Praha: Pasparta. ISBN 978-80-88163-49-7.
PEŠEK, R., 2017. *Co často zajímá rodiče a učitele dětí s Aspergerovým syndromem*. 2. vyd. Praha: Pasparta. ISBN 978-80-88163-65-7.
THOROVÁ, K., 2016. *Poruchy autistického spektra*. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0768-9.

Vedoucí práce: Mgr. Alena Bjorke
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání práce: 3. dubna 2022
Předpokládaný termín odevzdání: 15. prosince 2022

L.S.

prof. RNDr. Jan Picek, CSc.
děkan

PhDr. Pavel Kliment, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 13. června 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svou závěrečnou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé závěrečné práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou závěrečnou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé závěrečné práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li závěrečné práce nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má závěrečná práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

7. prosince 2022 Mgr. Yveta Dvorská

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování paní magistře Aleně Bjorke za její pomoc, trpělivost a cenné rady při vedení mé závěrečné práce.

NÁZEV: Jak se cítí žák s PAS v kolektivu třídy běžné základní školy

AUTOR: Mgr. Yveta Dvorská

KATEDRA: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. Alena Bjorke

ANOTACE:

Závěrečná práce je zaměřena na žáka s Aspergerovým syndromem. Jejím cílem je zjistit, jak se cítí tento žák v kolektivu běžné základní školy v 5. třídě.

Práce se skládá z teoretické a praktické části. Teoretická část pojednává o projevech Aspergerova syndromu, diagnostice a péči o děti s Aspergerovým syndromem. Praktická část se věnuje chlapci s Aspergerovým syndromem v 5. třídě běžné základní školy a pomocí metody rozhovoru a kresby jsou zjišťovány vztahy a postavení žáka v kolektivu 5. třídy.

Cíl práce byl splněn a výsledky jsou spíše pozitivní. Žák se cítí v běžné škole dobře, v kolektivu není šikanován a citově přilnul k asistentce pedagoga.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Aspergerův syndrom, žák, základní škola.

ABSTRACT:

This thesis focuses on a pupil with Asperger syndrome. It aims to determine how this pupil feels in a fifth-grade peer group in a common primary school.

The thesis has a theoretical and practical part. The theoretical part deals with the manifestations of the Asperger syndrome, its diagnostics, and how to look after children with Asperger syndrome. The practical part focuses on a boy with Asperger syndrome in the fifth grade of a common primary school. Through an interview and drawings, the relationships and position of the pupil within the fifth-grade peer group has been determined.

The aim of the work has been met with mostly positive results. The pupil feels good in the environment of a common school, is not bullied by peers, and has developed an emotional bond to the teaching assistant.

KEY WORDS:

Asperger syndrome, pupil, primary school

Obsah

Úvod 4

Teoretická část

1. Aspergerův syndrom 5
2. Projevy Aspergerova syndromu……..……5
   - 2.1. Sociální interakce a sociální chování 6
   - 2.2. Komunikace 7
   - 2.3. Představivost, specifické zájmy, aktivity 7
   - 2.4. Chování 7
   - 2.5. Přidružené poruchy a onemocnění 7
3. Diagnostika Aspergerova syndromu 8
4. Výskyt poruchy autistického spektra PAS…… ….9
5. Péče o děti s PAS v ČR…...……...……...……10
   - 5.1. Raná péče 10
   - 5.2. Předškolní zařízení 10
   - 5.3. Základní škola 11
     - 5.3.1. Šikana ve škole 12

Praktická část

6. Kazuistika…….....…….…13
   - 6.1. Osobní anamnéza 13
   - 6.2. Rodinná anamnéza 13
   - 6.3. Školní anamnéza 14
     - 6.3.1. Mateřská škola……....……..14
     - 6.3.2. Základní škola……...……15
7. Rozhovor.....…… 16
8. Kresba…….....……18
9. Rozbor a výsledek diagnostických metod……..……..19
10. Navrhovaná doporučení……..……20

Závěr……21

Použité zkratky a literatura……..23

Přílohy

Úvod

Ještě před několika lety o Aspergerově syndromu téměř nikdo neslyšel a v současné době je dítě s touto diagnózou takřka v každé škole. Název Aspergerův pochází od dětského lékaře z Vídně, který jako první uvedl specifické znaky chování u chlapců asi před 80 lety. Popsal nejnápadnější příznaky, např. nedostatečnou schopnost vcítění, neschopnost navazovat a udržet si přátelství, jednostrannou komunikaci bez potřeby odezvy druhé strany, intenzivně prožívané zážitky a neohrabané pohyby.

Svět tuto diagnózu vzal na vědomí až v 90. letech 20. století. Přestože pracuji ve školství 41 let a s poruchami učení jsem se setkávala takřka denně, je pro mě tato diagnóza neznámá, a proto jsem si zvolila žáka s Aspergerovým syndromem jako téma závěrečné práce. Chtěla bych poznat svět dětí s Aspergerovým syndromem, vcítit se do jejich pocitů, zjistit, jak se projevují, když mají radost, jaké mohou mít stavy smutku a jaké mají k tomu důvody. Mým cílem závěrečné práce je zjistit, jak se cítí žák s PAS v kolektivu třídy běžné základní školy. Předpokládám, že chlapec bude vnímat školu jako nutné zlo, že spolužáky bude vnímat jako běžný inventář třídy, že jediný, ke komu citově přilne, bude asistentka pedagoga. Domnívám se, že není schopen navázat přátelství s vrstevníky.

Pracuji ve škole, kde se chlapec s touto diagnózou nachází už od 1. třídy. Dnes je mu 12 let, je žákem 5. třídy, má poruchu autistického spektra se středně těžkou symptomatikou a nerovnoměrným vývojem. Ve své práci použiju na zjištění cíle metodu anamnézy, rozhovoru a kresby. Žák mě od vidění zná, někdy mě pozdraví, ale doposud se mnou nekomunikoval.

Teoretická část

1 Aspergerův syndrom

Odkud se vzal název diagnózy Aspergerův syndrom? Zřejmě pan Asperger tuto nemoc zjistil jako první, možná se s ní setkal ve své rodině nebo u svých pacientů.

Termín Aspergerův syndrom poprvé využila Lorna Wingová v odborné publikaci v roce 1981. Označila jím děti a dospělé, jejichž charakteristiky a chování odpovídaly popisu příznaků, na něž upozornil zmíněný vídeňský pediatr Hans Asperger. Ve své dizertační práci v roce 1944 popsal čtyři chlapce vymykající se standardnímu profilu jejich vrstevníků z hlediska sociálních, jazykových a kognitivních (myšlenkových) dovedností. Jejich stav označil za autistickou psychopatii, již považoval za druh poruchy osobnosti. (Attwood 2012, s. 20).

Takže tento handicap byl zjištěn a popsán už v roce 1944 a z autistické psychopatie se nakonec zrodil přívětivější název Aspergerův syndrom. Lidé pojmenovávají postižené lidi Aspergerovým syndromem „asperger“ nebo „aspík“, ale tito lidé by neměli být označováni takto pejorativně, proto i já budu psát o lidech s Aspergerovým syndromem, zkráceně s AS nebo lidé s poruchou autistického spektra, zkráceně s PAS.

Intelekt u lidí s Aspergerovým syndromem je v pásmu normy a má vliv na úroveň dosaženého vzdělání a úroveň sebeobslužných dovedností. Děti mívají potíže s pragmatickým používáním řeči. Např. vykřikují nesouvislé věty, pedantsky lpí na přesném vyjadřování a dodržování naučených verbálních rituálů. Nechápou pravidla společenského chování, neumí se zapojit do kolektivu. Ze zkušenosti vyplývá, že někteří lidé s Aspergerovým syndromem jsou pasivní a nemají výrazné problémy s chováním. Záleží tedy na každém jedinci, jak se projevuje. S pomocí individuálního přístupu a různých nácviků zvládnou tyto děti běžnou docházku do školy. Mají své rituály, které vyžadují i od druhých osob. Z těchto důvodů jsou okolím přijímáni jako osoby zvláštní a introvertní. Pokud neruší ostatní kolem sebe svým chováním, pak jsou společností přijímáni bez problémů.

2 Projevy AS

Projevy sociální dyslexie, jak někdy bývá Aspergerův syndrom nazýván, mají mnoho forem. Jedná se o velmi různorodý syndrom, jehož symptomatika plynule přechází do normy. Je obtížné, ne-li nemožné u určité hraniční skupiny odlišit, zda se jedná o Aspergerův syndrom

nebo jen o sociální neobratnost spojenou například s více vyhraněnými zájmy a výraznějšími rysy osobnosti (Thorová 2016, s. 188).

Proto je velice obtížné určit diagnózu, mnoho lidí se chová nestandardně, zvláště nejsou-li zvyklí na život ve společnosti, lidé žijící na samotě nebo lidé introvertní se také chovají společensky neobratně a přitom nemusí jít o Aspergerův syndrom. Proto se zkoumá a vyšetřuje několik činností v životě člověka.

Pro všechny poruchy autistického spektra jsou společné tři oblasti vývoje, které se nazývají „autistická triáda". Zahrnuje narušení sociální interakce, komunikace a stereotypní způsoby chování.

2.1 Sociální interakce a sociální chování

Snížená schopnost spontánně sdílet s ostatními radost a zájmy, mít potěšení ze společné činnosti, chybí jim schopnost užívání neverbálního chování, tj. mimika, gesta, postoje těla, oční kontakt) a nedokáže vytvářet vztahy s vrstevníky, přičemž o kontakt stojí, ale neví, jak kontakt navázat. Nerozumí ostatním lidem, nedokáží číst jejich chování a zažité normy, nechápou ironii a reagují nepřiměřenými reakcemi, úzkostí, chaosem. Jedincům chybí sociální a emocionální empatie, nedokáže se účastnit společných aktivit a her a preferuje činnosti o samotě a nevnímá potřeby ostatních lidí.

Vstupuje-li zdravé dítě do interakce s dospělými či dětmi, jsou sama činnost a zpětné vazby druhých pro něj dostatečně motivující k tomu, aby v nich pokračovalo a rozvíjelo je. U dětí s PAS, v důsledku jejich základního handicapu, je vstupování do interakcí, chápání a uplatňování přiměřených norem a pravidel společenského chování velmi obtížné, řada z nich se kontaktu zcela vyhýbá, jiní do něj vstupují nepřiměřeným způsobem. (Čadilová 2017, s. 34).

Lidé jsou různé povahy, mají různé charaktery, stejně tak osoby s AS jsou různé. Jejich projevy a chování ve společnosti určuje, zda budou vlídně přijati nebo naopak odmítáni. Těžko se dá pomoci dítěti, které leží na zemi a kope nožičkama kolem sebe a vzteká se a křičí. Je-li dítě sedící a zamlklé, pak spíše se ho ptáme, co ho trápí a jak mu můžeme pomoci. Projev dítěte je velmi důležitý v sociální interakci.

2.2 Komunikace

Vývoj řeči je velmi individuální. Většina jedinců s Aspergerovým syndromem nemá výrazný problém v řeči, spíše jde o problém v praktickém využití. Tzn. problém v oblasti verbálního vyjadřování i v oblasti porozumění řeči. Nedokáží iniciovat nebo udržet smysluplnou konverzaci s ostatními. Používá stereotypní a opakující se vzorce řeči nebo vlastní žargon. To bývá pro okolí důvodem k posměchu. Je třeba, aby pedagogičtí pracovníci si všímali těchto posměšků a zasáhli ve prospěch dítěte s AS.

2.3 Představivost, specifické zájmy, aktivity

U jedinců s PAS včetně Aspergerova syndromu se objevuje výrazné zaujetí pro jednu nebo více specifických činností, někdy i abnormálních, ne zcela běžných, kterým se věnují intenzivně. Aktivity bývají typické spíše pro nižší vývojový věk, mají ulpívavý charakter, jejich rutinní činnosti naplňují jejich volný čas. Nesnáší změny, mladší děti mají až panické reakce na drobné změny. Mají sníženou adaptabilitu, flexibilitu myšlení a chování. Někdy se objevují bezděčné pohyby rukou a komplexní specifické pohyby celého těla, např. chodí po špičkách.

2.4 Chování

Často se vyskytují nespecifické rysy, které nejsou součástí diagnostických kritérií, avšak mohou výrazně ovlivnit vzdělání. Například je to fascinace pohybem (roztáčí hračky, otvírají a zavírají dveře), neobvykle reagují na smyslové podněty (například na zvuk, na světlo, pach), mají nepřiměřené emocionální reakce (bezdůvodný smích nebo pláč), mají potíže se spánkem, ve stravování, v rozhodování, chybí jim iniciativa, tvořivost.

2.5 Přidružené poruchy a onemocnění

Často bývá k Aspergerově syndromu přidružená další porucha či onemocnění, dokonce i více diagnóz najednou. Například vady sluchu, vady řeči, vady zraku, ADHD/ADD, epilepsie, úzkostné poruchy, obsedantně kompulzivní poruchy, tiky, atd.

Lorna Wingová na základě svých zjištění vymezila základní klinické příznaky Aspergerova syndromu následovně:

- *Nedostatek empatie*
- *Jednoduchá, nepřiléhavá a jednostranná interakce*
- *Omezená, případně neexistující schopnost navazovat a udržet si přátelství*
- *Pedantsky přesná a jednotvárná řeč*
- *Nedostatečná neverbální komunikace*
- *Hluboký zájem o specifický jev či předměty*
- *Nemotornost, nepřirozené pozice* (Attwood 2012, s. 21)

Pro jedince s Aspergerovým syndromem je typické, že se intenzivně věnují jednomu vyhraněnému oboru, například planetám, dinosaurům nebo nějaké vědní oblasti. Nejedná se přitom o celoživotní zájem, ale o relativně pomíjivou zálibu. Nicméně v době, kdy se tomuto koníčku věnují, dokáží věnovat spoustu času, nic jiného je nezajímá, o ničem jiném nehovoří, protože jsou zcela pohlceni tímto tématem. Typická je pro tyto osoby pečlivá řeč, kdy občas na druhé působí jako chodící encyklopedie. Mají vynikající dlouhodobou paměť a schopnost soustředění, ale jen na objekty a témata, která je zajímají. Ostatní témata a aktivity nepovažují za důležitá a nevěnují jim žádnou pozornost. Nemají ve třídě kamarády, nenavazují přátelství, nekomunikují s nimi a z toho vzniká vyloučení z kolektivu. Proto jsem si vybrala téma: jak se cítí žák s Aspergerovým syndromem v běžné třídě.

Autistické poruchy patří k závažným poruchám dětského mentálního vývoje a jedná se o vrozené postižení mozkových funkcí na neurovývojovém podkladě, tzn., že jedinec nedokáže přiměřeně komunikovat, navazovat sociální vztahy a rozvíjet fantazii a kreativitu. Nerozumí tomu, co vidí, slyší a co prožívá. *Obecně lze tedy říci, že u dětí s PAS je kvalitativně narušen sociální kontakt s okolím. Projevy chování, které vyplývají z tohoto deficitu, jsou velmi různorodé a jsou dány typem dítěte z hlediska sociálního chování a adaptability.* (Čadilová 2017, s. 15).

3 Diagnostika Aspergerova syndromu

Poruchy autistického spektra jsou až příliš složitý fenomén, než abychom je mohli odbýt jen jako záležitost nestandardního smyslového prožívání, ale přesto nelze popřít, že problémy percepčního rázu v nich hrají opravdu významnou roli (Bogdashina 2017, s. 17).

Diagnostika se provádí na základě sledování specifického chování a její míra je určena přítomností daného množství symptomů, které mohou být zastoupeny v různé míře a četnosti. Symptomy mohou v průběhu vývoje měnit svou intenzitu, některé mohou časem zcela vymizet, jiné se naopak prohloubí. Stanovení diagnózy Aspergerova syndromu může probíhat ve dvou fázích. Nejprve rodiče vyplní dotazník a na posuzovací stupnici označí intenzitu projevů svého dítěte (Australská škála). Druhá fáze zahrnuje vyšetření dítěte klinickým psychologem. Výsledkem by měl být jednoznačný závěr. Jedinec musí splnit šest symptomů a k diagnóze Aspergerova syndromu dospěje šesti cestami. 1. cesta je diagnóza autismu v raném věku. Stává se, že dítě, které je nemluvné, začne v předškolním věku komunikovat, pak jde o Aspergerův syndrom. 2. cesta jsou příznaky projevující se v 1. třídě. Jedná se o srovnání s vrstevníky, chování dítěte se změní, ve škole musí čekat, není středem pozornosti, jinak kreslí, jinak se pohybuje, jinak píše. 3. cesta jsou atypické příznaky jiné poruchy, například porucha řeči a porucha pozornosti a lékaři mylně diagnostikují mozkovou obrnu. 4. cesta je ovlivněna dědičností. Ve většině případů rodiče zjistí, že autismus či Aspergerův syndrom někdo v příbuzenstvu měl. 5. cesta je druhotná psychická porucha. Často trpí tito jedinci depresemi, intenzivními úzkostmi, záchvaty paniky, nutkavým chováním. V dospívání se pak uzavřou do vlastního světa, ztrácejí zájem o kontakt. Poslední 6. cesta je reziduální Aspergerův syndrom v dospělosti, kdy dochází k tomu, že dospělý jedinec se v depresi uchýlí k alkoholismu. *V médiích bývá mylně uváděno, že Aspergerův syndrom lze považovat za mírnější formu autismu. Problémy, se kterými se rodiče dětí s Aspergerovým syndromem při výchově potýkají, mohou být v porovnání s dětským autismem jiné, ale to neznamená, že jsou tyto obtíže méně intenzivní a péče o dítě s Aspergerovým syndromem méně náročná* (Šporclová 2018, s. 34).

Poruchy autistického spektra jsou až příliš složitý fenomén, než abychom je mohli odbýt jen jako záležitost nestandardního smyslového prožívání, ale přesto nelze popřít, že problémy percepčního rázu v nich hrají opravdu významnou roli. (Bogdashina 2017, s. 17).

4 Výskyt poruchy autistického spektra PAS

Výskyt v populaci se odhaduje mezi 1-2%. Poruchou Aspergerova syndromu trpí častěji chlapci v poměru 4:1 k děvčatům, někde se uvádí dokonce 9:1. Existuje však hypotéza, že vysoký nepoměr mezi pohlavími může být způsoben nedostatečnou diagnostikou syndromu u dívek. U děvčat je totiž deficit v oblasti sociálního chování méně zřetelný, jejich zájmy nemívají technický charakter a sklon k agresivitě nebývá tak častý jako u chlapců. Od roku 2010 do roku

2018 bylo ve zdravotnictví zachyceno s diagnózou F84 pervazivní vývojové poruchy – PAS celkem 25 967 osob. Dle dat NRHZS z let 2016 až 2018 je nejčastěji zachycenou poruchou autistického spektra dětský autismus. Následuje Aspergerův syndrom a atypický autismus. Diagnóza F84 v datech NRHZS je vykazována především u dětí, nejčastěji u chlapců ve věku 5 až 13 let. V naší škole je 150 žáků a z nich je 1 žák s AS a další 2 žáci s PAS. Všichni jsou chlapci. Potvrzuje to tedy výše uvedené výsledky. Dne 17. října 2016 vešla v platnost změna vyhlášky č. 70/2012 Sb., o preventivních prohlídkách ve znění pozdějších předpisů (vyhlášky č. 317/2016 Sb. a vyhlášky č. 259/2020 Sb.) zavádějící vyšetření za účelem včasné diagnostiky poruch autistického spektra (PAS). Screeningové vyšetření založené na dotazníku M-CHAT_R se provádí v rámci preventivní prohlídky v 18 měsících věku. Tato praxe má a bude mít efekt pro včasnější záchyt PAS a projeví se ve statistikách.

5 Péče o děti s PAS v ČR

V roce 1994 vzniklo na podnět rodičů samostatné občanské sdružení Autistik a v roce 2000 byla založena z iniciativy profesionálů pracujících s dětmi s poruchou autistického spektra Asociace pomáhající lidem s autismem České republiky APLA. V roce 2015-2016 se přetransformovala na NAUTIS – Národní ústav pro autismus. Během dalších let vznikaly další komunity a spolky v různých regionech. (Thorová 2016, s. 374-376)

5.1 Raná péče

Nejmladší diagnostikované děti s autismem jsou kolem dvou let, většinou však kolem 3 - 4 let. Snahou je snížit tento věk na 18 - 24 měsíců. Zavádí se screeningové vyšetření založené na dotazníku M-CHAT_R pro batolata. Zvažuje se vznik terapeutických center. (Thorová 2016, s. 376).

5.2 Předškolní zařízení

V České republice ve větších městech fungují mateřské školy se speciálním programem pro děti s autismem. V některých městech jsou zřízeny speciální mateřské školy pro všechny diagnózy a zde se o děti starají speciální pedagogové. K autistickým dětem však potřebují ještě asistenty. Speciální mateřské školy nejsou v menších městech nebo jsou zaplněné a děti

s mírnější formou autismu nebo děti s Aspergerovým syndromem navštěvují běžnou mateřskou školu rovněž s asistentem pedagoga a individuálním vzdělávacím plánem, tak jak je to běžné v naší mateřské škole. Bohužel jsou i mateřské školy, které odmítají přijmout postižené dítě a rodiče musí vyhledat vzdálenější zařízení nebo soukromou mateřskou školu. Děti s PAS mívají odklad školní docházky, aby si pomalu pomocí integračního programu zvykaly na kolektiv dalších dětí s různými návyky, na nové pedagogické pracovníky, na prostředí a na režim a pravidla v předškolním zařízení. Někdy však bývá odklad školní docházky na škodu, protože dítě intelektově vyspěje, vyroste a nezačlení se do kolektivu podle našich představ. Je těžké určit nejvhodnější dobu pro nástup do 1. třídy, je nutné využít služeb pedagogicko psychologických poraden nebo speciálních pedagogických center pro děti.

5.3 Základní škola

V České republice vznikaly již v devadesátých letech podobně jako u předškolních zařízení speciální školy nebo v běžných základních školách existují speciální třídy. Těchto zařízení je však stále nedostatek, protože dětí s poruchou autistického spektra přibývá, a tak jsou děti s mírnější formou autismu nebo s Aspergerovým syndromem vzdělávány v běžných základních školách podobně jako v mateřských školách s asistentem pedagoga. *Mnoho dětí s AS nemá žádné výukové problémy, jsou vynikajícími studenty, jejich oslabené sociálně komunikační dovednosti nemají vliv na jejich hodnocení. Na druhou stranu existuje ale také spousta dětí s AS s problémovým chováním. Tyto děti, které jsou například nesoustředěné, agresivní, hlučné, přecitlivělé, představují pro vzdělávací systém velkou výzvu. Pedagogové nikdy nedostanou přesný recept jak s konkrétním dítětem s AS pracovat. Do značné míry si sami musejí najít cestu k dítěti a také musejí počítat s tím, že metody práce s tímto dítětem budou muset často modifikovat, protože platí pravidlo, že co na dítě fungovalo včera, nemusí již fungovat dnes* (Pešek 2017, s. 68). Naše asistentka pedagoga, která chlapce s AS pomáhala paní učitelce vzdělávat, nastudovala od paní doktorky Čadilové spousty literatury, s paní doktorkou byla v častém kontaktu, což se vyplatilo, protože zvládala žáka i v náročných situacích při afektu či vzteku. Není pro každého vhodná pozice asistenta pedagoga u handicapovaných dětí, je zapotřebí nastudovat problematiku postižení, asistent musí mít notnou dávku trpělivosti, klidu a pochopení.

5.3.1 Šikana ve škole

*Šikana se objevuje ve třídách bez integrovaných žáků, ve třídách s integrovanými žáky s AS, i v jiných skupinách. Děti s AS často naplňují profil typické oběti šikany. Jsou samotáři, tělesně nemotorní, mají hůře rozvinuté sociální dovednosti, většinou působí odlišně a zranitelně. Učitelé, ale hlavně rodiče by si měli v tomto ohledu všímat, jestli dítě s AS není delší dobu abnormálně vystresované, jestli nechce chodit do školy, jestli nemá fyzická zranění nebo potrhané oblečení (*Pešek 2017, s. 68). V naší škole jsme už v minulosti řešili šikanu fyzickou, psychickou, kyberšikanu, ale naštěstí se nikdy netýkala handicapovaných dětí.

Lucie Bělohlávková a Lucie Straková Jirků vymyslely koncept práce se spolužáky dětí s autismem. Nabízí besedy jako speciálně pedagogickou a terapeutickou intervenci. Besedy se neúčastní nikdo z vyučujících ani žák s PAS, ale jeho rodiče musí s besedou souhlasit. Cílem besed je mimo jiné naučit spolužáky, jak by mohli dítěti s PAS pomoci. (Bittmannová 2017, s. 7). *Zároveň seznamují žáky a rodiče s příčinami jiného chování žáka s PAS a se speciálními pravidly, protože spolužáci některé nestandardní zásahy do výuky, pakliže jejich smysl dostatečně nevysvětlíme, vnímají negativně, vzbuzují závist a prohlubují sociální izolaci dítěte.* (Bittmannová 2017, s. 23). V naší škole jsme uspořádali třídní schůzky pro rodiče, protože žák nastoupil do 1. třídy. Máme zkušenost, že když se schůzka neuskutečnila na začátku školního roku, tak rodiče ostatních dětí dostávali zkreslené informace o dítěti s AS.

Některé základní školy rovněž nechtějí přijímat tyto děti, ačkoliv spádově místem bydliště do školy patří. Když rodiče vidí přístup paní ředitelky a učitelky, tak raději vyhledají školu, která se společným vzděláváním má zkušenosti a inkluze pro ni není cizí slovo. Proto si naši školu vyhledala matka Milana s Aspergerovým syndromem a já jsem si Milana vybrala do závěrečné práce. Zajímalo mě totiž, jak se cítí žák s Aspergerovým syndromem v kolektivu běžné základní školy.

Pokud pochopíme, jak na tyto děti působí okolní svět, pomůžeme tím odbourávat dosavadní odmítavost, s níž se často setkávají, a nahrazovat ji obecným povědomím, že si jejich pokusy o zdárné fungování mezi námi a o plodný život zaslouží přinejmenším úctu. (Bogdashina 2017, s. 15).

Praktická část

6 KAZUISTIKA

Kazuistika nebo-li případová studie je důležitá pro pochopení daného problému a tím se pokusit na základě znalostí, zkušeností a intuice pomoci chlapci začlenit se do kolektivu běžné třídy. Žáka, na kterého jsem zpracovala kazuistiku, jsem měla možnost sledovat od první třídy, kdy nastoupil do naší základní školy, což skýtá velkou výhodu ve sledování postupného vývoje žáka.

6.1 Osobní anamnéza

Jméno: Milan

Narozen: 24.10.2009

Věk: 13 let

Pohlaví: mužské

Těhotenství: není známo

Porod: komplikovaný, podrobnosti nejsou známy

Nemoci: běžné dětské

Vývoj: nerovnoměrný, zaostalý proti svým vrstevníkům

Jedná se o chlapce s poruchou autistického spektra se středně těžkou symptomatikou. Deficity plynou ze základní diagnózy, projevují se v oblasti sociálního chování (sociální a emoční nezralost, zvýšená labilita, snížená frustrační tolerance, pasivita v sociální interakci, omezený kontakt s vrstevníky. Komunikace: menší slovní zásoba, problémy s porozuměním, pragmatický deficit řeči – omezená spontánnost, reciprocita i funkčnost komunikace, řeč je lépe srozumitelná než v dřívějších letech. Omezení představivosti, omezený charakter hry, deficity v oblasti kresby. Přetrvávající symptomy poruchy aktivity, motorický neklid v individuálním vztahu už není tak zřejmý a pozornosti, potíž s udržením pozornosti u náročných a delších činností, je třeba střídat sortiment kratších úloh a deficity v oblasti motorických funkcí. Zvýšení přecitlivělost na některé zvuky, potíže se sledováním toku řeči, zejména, je-li zabrán do jiné činnosti. Deficity v oblasti exekutivních funkcí, snížená adaptabilita, potíže se změnami a nepředvídatelnými situacemi, někdy hůře přizpůsobuje své chování s ohledem na situaci nebo kladené požadavky.

6.2 Rodinná anamnéza

Matka: středoškolačka, zdravá, pracuje jako učitelka MŠ
Otec: vysokoškolák, zdravý, sportuje, vystudovaný učitel Tv, ale pracuje ve státní správě
Sourozenci: sestra 9 let, zdravá
Rodina: úplná, všichni zdraví, prarodiče žijí a zajímají se o vnoučata

Milan pochází z běžné a úplné rodiny. Otec je vystudovaný učitel tělesné výchovy, ale hned po studiu začal pracovat ve státní správě, tudíž se pedagogickému povolání nikdy nevěnoval. Jeho matka je středoškolačka, učitelka mateřské školy. Chlapec má ještě mladší sestru, která navštěvuje rovněž naši školu a chodí do 3. třídy. Otec i matka se o své děti starají pečlivě. Převážně matka spolupracuje úzce se školou, vozí každé ráno své děti do školy z nedaleké obce a někdy po obědě, jindy odpoledne z družiny je zase vyzvedává. Na starost má veškerou přípravu do školy, tzn. úkoly, procvičování, doučování i zájmovou činnost - kroužky. Otec přijíždí domů v podvečer a tak se věnuje svým dětem o víkendech a o svátcích. Pravidelně ve volných dnech a o prázdninách jezdí na hory, k moři, do dětských zábavných parků a center. Vztah mezi sourozenci je podle slov jejich matky velmi dobrý. Mladší sestra už chápe bratrův handicap a naučila se s ním vycházet, i když to bylo zpočátku velmi těžké.

6.3 Školní anamnéza

6.3.1 Mateřská škola

Milan navštěvoval soukromou mateřskou školu, kde měl potíže se zapojením do společné hry s dětmi, projevovala se emoční nezralost, na změny a nepředvídatelné situace reagoval nepružně, hůře se přizpůsoboval, měl potíže v komunikaci, poruchu aktivity a pozornosti. Vzhledem k diagnóze PAS dostal odklad povinné školní docházky. V MŠ zpracovali individuální vzdělávací plán se zaměřením na rozvoj deficitních oblastí vývoje, vytváření pracovního chování, na sociální začlenění do kolektivu vrstevníků. Cílem byla příprava chlapce k plnění povinné školní docházky. Milan byl v tomto věku často nemocný a jeho docházka do mateřské školy nebyla pravidelná a byla sporadická. Proto se cíl nedařilo zcela splnit a chlapec nebyl na kolektiv dětí zvyklý.

6.3.2 Základní škola

Do 1. třídy nastoupil po jednoletém odkladu povinné školní docházky s asistentkou pedagoga. Na nový kolektiv si pomalu a těžko zvykal. Když se mu něco nelíbí, tak křičí, vydává zvuky, válí se po zemi, nevydrží sedět, neudrží pozornost ani 5 minut. Vykřikuje, nerespektuje pokyny učitelky, s asistentkou musí velmi často opouštět třídu a chodit do družiny, kde si hraje.

Ve 2. třídě byla situace podobná, jen intervaly mezi afekty se prodlužovaly, na asistentku už reaguje celkem dobře, ale na učitelku a ostatní pedagogy nereagoval vůbec.

Ve 3. třídě se jeho pozornost zlepšila, zejména pokud se jednalo o téma, které ho zajímá, ze třídy už odcházeli méně často, nicméně jeho chování bylo od ostatních dětí již rozlišitelné.

Ve 4. třídě už asistentka poznala, kdy jde na chlapce afekt, kdy má dojít k negativní reakci, a ze třídy odcházeli s předstihem, takže nerušili ostatní žáky. Nůžky se ale mezi ním a ostatními žáky rozvíraly čím dál víc. Nejen v učivu, ale i v sociální oblasti byly děti jinde než tento žák.

V 5. třídě odchází asistentka s chlapcem jen na hodinu matematiky a češtiny, na ostatní výuku zůstávají ve třídě a většinou zvládne 45 minut sedět. Žáci již chápou, že chlapec s Aspergerovým syndromem je jiný než oni, už se mu nikdo ve třídě neposmívá a zejména děvčata se mu snaží pomoci.

Identifikátor znevýhodnění: 18T1M00 a další znevýhodnění: 4S0000
Stupeň podpůrného opatření: 4 a IVP

Výsledky kognitivních schopností jsou v pásmu lehkého mentálního opoždění. Lepší výsledky se objevují v oblasti abstraktně vizuálního myšlení, v pásmu podprůměru. Při výuce je třeba zohlednit sníženou schopnost zaměřit se na více činností současně, což zejména ve vyšších ročnících je takřka nemožné.

Při vzdělání je nezbytné stále uplatňovat specifické metody a formy práce vyplývající z metodiky strukturovaného učení. Vzhledem k deficitům, plynoucím ze základní diagnózy, lehkého mentálního postižení, projevujících se symptomů poruchy aktivity a pozornosti a deficitů v oblasti motorických funkcí je třeba Milana vést při školním vzdělávání jako žáka se speciálními vzdělávacími potřebami a poskytnout mu potřebná podpůrná opatření s převahou 3. stupně. Za stěžejní je považována přítomnost asistenta pedagoga po celou dobu pobytu ve škole i ve školní družině a zpracovat individuální vzdělávací plán, který je nositelem dalších podpůrných opatření, zejména minimální výstupy.

7 Rozhovor

Otázky:

Co se ti ve škole nejvíc líbí?

Co je pro tebe nejtěžší?

Na co nejvíc těšíš?

Je něco, čeho se bojíš?

Máš tady nějakého kamaráda?

Co ses ve škole naučil?

Z čeho máš největší radost?

Pomáhají to spolužáci?

Kterého spolužáka máš rád a proč?

Je spolužák, který ti vadí a proč?

S asistentkou pedagoga jsme se domluvily, že na rozhovor i kresbu půjdeme s chlapcem do jeho samostatné učebny, kde se podle potřeby individuálně vzdělává s asistentkou pedagoga. Je to kabinet, kde má svoji lavici, tabuli, lehátko, koberec, různé pomůcky, kartičky a stavebnice. Sedne si ke své lavici, asistentka mu sdělí, že se dnes na ně přišla podívat paní ředitelka. Pozdravím se s chlapcem „Ahoj" a on mi nahlas odpoví „ahoj". Zeptám se, zda mě zná a on kývne hlavou. Myslím si, že bude se mnou komunikovat, tak se ho rovnou ptám na první otázku: „Co se ti ve škole nejvíc líbí?" Chlapec však nereaguje, což jsme s kolegyní celkem předpokládaly, a proto se iniciativy v rozhovoru chopila asistentka a já jsem plnila roli přísedící a rozhovor jsem si zapisovala. Chlapec si mě po celou dobu rozhovoru nevšímal, zcela ignoroval moji přítomnost. Je 1. hodina, chlapec má dobrou náladu a není unavený.

1. **otázku tedy zopakuje asistentka: „Co se ti ve škole nejvíc líbí?"**

   Chlapec ihned odpoví" „tělocvik a informatika. Jinak nic." Asistentka se pokouší dávat rozvíjející otázky (např. na prostory školy, přestávky, chození nebo běhání po chodbě) a chlapec odpovídá: „už nevím". „Maximálně ještě velká přestávka", následuje ticho, hraje si s papírkem, který si vzal na učitelském stole (bloček papírků) a myšlenkami se vzdálil.

2. **otázka „Co je pro tebe nejtěžší?“**

„Takhle ztěžka jsem o tom ještě nepřemýšlel“ a hraje si s papírkem a mlčí. Asistentka ho nabádá k odpovědi. „Já nemám moc rád výtvarku, informatika je nejlepší, no prostě já nevím, pracák a nic z toho neděláš, nechceš…“. Zase se vrátil k hraní s papírkem. „Nechci jíst v jídelně, protože tam nejhůř vařej.“ Hraje si s lístečky.

3. **otázka „Na co nejvíce těšíš?“**

„Informatika“ a mlčí a skládá si lístečky z bločku. Nedívá se ani na asistentku.

4. **otázka „Je něco, čeho se bojíš?“**

Dlouho přemýšlí, dívá se z okna, „ne“, mlčí a kouká z okna.

5. **otázka „Máš tady nějakého kamaráda?“**

Hraje si s kostičkami na matematiku a mlčí. Asistentka otázku zopakuje jinými slovy. Stále si hraje „vůbec nevím, co mám za kamarády, já si je vůbec nepamatuju“ a dál si hraje a mlčí. Najednou řekne: „vůbec to neříkej mamce, já nechci, aby to věděla.“ „Co? To, že se tě takto ptám?“ „Ano. Já chci, aby ji to překvapilo.“ Pak vydává nesrozumitelné zvuky. Asistentka se tedy znovu ptá: „vadí ti, že se tě ptám?“ On: „Jo. Já vůbec nevím. Já myslím, že ne. Nevadí.“

6. **otázka „Co ses ve škole naučil?“**

„Já vlastně nevím, co jsem se ve škole naučil,“ a postavil pyramidu z kostiček. Svoji pozornost teď naplno věnuje stavbě z kostek a něco si přitom nesrozumitelně brouká.

7. **otázka „Z čeho máš největší radost?“**

„Nemám z ničeho.“ Doplňující otázka: „Tak co bys dělal nejradši, byl bys doma?“ On: „stavěl bych si z kostiček,“ a pokračuje se stavbou.

8. **otázka „Pomáhají ti spolužáci?“**

„Pomáhají“, nevím, jestli mi pomáhají“, staví a hledá další kostky. **Doplňující otázka: „Hrají si s tebou**?“ On:“nevím, někdy jo“. Vstal a hledá kostky. Asistentka mu napomáhá vzpomenout si na situace, kdy si s ním děti hrály. „Ano, hrají, někdy“, vlezl pod stůl a jako hledá spadlou kostku, žádná mu však pod stůl nespadla. Asistentka mu podává další kostky ze stolu, aby mohl stavbu dokončit. Povídá si se stavebnicí, ale nesrozumitelně a směje se. Stavbu dokončil.

9. **otázka „Kterého spolužáka máš rád a proč?“**

„Elišku, většinou“, stále se věnuje stavbě a směje se. Je na něm ale vidět únava. Začíná být roztěkaný a utíká do svého světa čím dál častěji. (poznámka autora: Eliška se mu líbí od té doby, co přišla v úplných černých šatech. Celý den o ní mluvil, jak je krásná, že jí to sluší a nemohl se soustředit na výuku).

10. **otázka „Je spolužák, který ti vadí a proč?“**

„Sebastián, podle mě Sebastián, protože mi jednou sedl na místo“, při odpovědi si stále hraje, nedívá se ani na asistentku.

Po rozhovoru chce asistentka využít téma rozhovoru o vztazích ve třídě a školním klima a seznamuje ho s úkolem, co má nakreslit.

8 Kresba

ÚKOL: „Nakresli tvoji třídu o přestávce“.

Po rozhovoru asistentka chlapci popisuje, co má nakreslit. „Chtěla bych, abys teď nakreslil svoji třídu o přestávce.“ On: „já neumím kreslit.“ Ona: „to nevadí, to bude obrázek jenom pro mě. Zajímá mě, co děláte o přestávce.“ Vtom zazvoní. Asistentka mu řekne, že teď je přestávka, půjdou do třídy a on se podívá, co děti dělají a pak to může nakreslit.

Po přestávce se vrátili do kabinetu. Pozdravila jsem chlapce, ale nereagoval. Po upozornění od asistentky, že mě má pozdravit zamumlal potichu „ahoj“. Viděla jsem, že chlapec nechce se mnou komunikovat, tak jsem celou aktivitu opět přenechala kolegyni. Asistentka před chlapce položila na lavici čistý papír a připomněla mu, co bude kreslit. Chlapec se dívá na papír a na svou asistentku, proto mu úkol zopakuje. Dítě si se zadaným úkolem neví rady. Asistentka mu pomáhá s výběrem možností, co může kreslit. Do práce se mu vůbec nechce, něco nesrozumitelného brblá. Asistentka úkol ještě několikrát zopakuje. Chlapec tedy vezme žlutou pastelku a chce malovat prostory, „schovku“, odkládací plochy, ale osoby malovat nechce. Asistentka znovu chlapce pobídne. Bere červenou pastelku, sedí nad papírem a vzdychá: „achjo“ a odkládá červenou tužku. Prohlíží si podlahu: „bude to těžké nakreslit“ a bere si žlutou pastelku a čmárá po papíře, k tomu něco nesrozumitelného brblá a vybarvuje spodní část papíru žlutě. „Já nevím, co mám kreslit. Jsem úplně zmatenej. Upřímně, mě tahle škola úplně mate!“ Bere hnědou pastelku a ladí podlahu podle skutečnosti. Když má podlahu hotovou, uklízí

pastelky do penálu. Sedí neklidně a něco oďoubává z lavice. Hraje si s penálem. Za chvíli vytahuje z tašky pravítko. Na dotaz, k čemu potřebuje pravítko, odpovídá, že naměřuje vzdálenost lavice a měří a nic nekreslí. Komentuje to slovy, že mu jde o přesný rozměr v nanometrech. Představuje si svoji třídu, která je umístěná o patro výš a počítá, kolik lavic tam je. Začne pracovat na kresbě lavice. Vyměřuje pravítkem a rýsuje další lavice. Brebentí většinou nesrozumitelně, že musí lavice naměřit a začne řešit barvy lavic. Pamatuje si, že ve třídě jsou zelené, ale není si jistý, zda jsou všechny lavice zelené, vše si povídá pro sebe. Nakreslí 3 lavice a zjistí, že se mu tam všechny lavice nevejdou. Asistentka ho uklidní, že tam nemusí být všechny lavice, že by tam ale měly být vidět děti. Přemýšlí, jak má nakreslit děti a na tabuli nakreslí jednoduchou postavičku a ptá se, zda bude stačit taková postava. Asistentka mu odpovídá, že taková bude stačit, když se mu líbí, že je to na něm a že je může klidně nakreslit i s oblečením.

Začne z kraje papíru kreslit první jednoduchou postavu. Asistentka se ptá, koho kreslí a odpoví „já“. Pak nakreslí opodál další dvě postavy a rovnou říká, že je to Séba a Rosťa. Asistentka po nakreslení tří postav se zeptala znovu, koho nakreslil a odpověděl: „já, Martin a Rosťa“. Změnil jedno jméno. Asistentka to neřeší a zeptá se, proč nakreslil kluky na lavici. „Protože zloběj.“ Tak se ptá dál: „oni zlobí tebe?“ „Ne, zlobí jen tak, ve třídě. To aby jim paní učitelka mohla vzít Václavy.“ (poznámka autora: Václavy jsou obrázky krále Václava, sloužící jako motivační systém pro žáky. Každé dítě obdrží v pondělí 5 Václavů na týden a když zlobí nebo zapomenou úkol, pomůcky, paní učitelka mu odebere Václava. Kdo má v pátek 5 Václavů, dostane bod a v soutěži o nejlepšího žáka se podle počtu bodů – Václavů – posune na další pozici od panoše, vladyku, zemana, přes rytíře, hrabě, kníže až na krále.) Když chlapec nakreslí 6 postav, říká, že má hotovo. Asistentka se ptá: „a co Péťa a holky?“ Vrátil se tedy k práci a popisuje, koho právě kreslí. Nakreslil další 4 postavy a zase řekne, že už má hotovo. Opět se asistentka zeptá: „a co ostatní spolužáci?“ „Ostatní se šli projít na chodbu, obrázek je hotový!“ Asistentka se ptá, proč všechny postavy nakreslil černou pastelkou. „Černé postavy jsou proto. Chtěl jsem je udělat stejně jako na tabuli.“ Zvoní.

9 Rozbor a výsledek diagnostických metod

Diagnostické metody slouží k poznání dítěte. Já jsem si vybrala z mnoha metod tři metody, a to: anamnézu, rozhovor a kresbu. Z anamnézy vyšlo najevo, že postižení vzniklo zřejmě při komplikovaném porodu a už od narození se dítě nevyvíjelo podle tabulek. Zejména v oblasti

sociální byl vidět handicap, Milan špatně komunikoval, mluvil nesrozumitelnou řečí. Metoda rozhovoru se mi jevila na zjištění pohody či nepohody žáka ve třídě velmi praktická a účinná.

Asistentka mě již před rozhovorem upozornila, že chlapec nebude se mnou komunikovat, protože po pěti letech školní docházky jediná osoba, se kterou komunikuje, je asistentka. Občas podle nálady odpoví paní učitelce ve třídě. Proto jsme byly domluvené, že obě metody provede za mé přítomnosti asistentka. Přesto každou otázku v rozhovoru musela asistentka opakovat a klást v různých podobách. Chlapec buď mlčel nebo pohotově odpovídal: NEVÍM, NE, ANO. Z odpovědí vyplývá, že je žák ve škole rád, ale nemá zde kamarády. V 5.třídě si oblíbil spolužačku Elišku, která mu v černých šatech zřejmě připomínala slavnostně oděnou maminku.

V kresbě první osoba, kterou nakreslil, byl on sám. Je z chlapců nejvyšší, s největší hlavou, což je pochopitelné. Spolužáka Martina, Rosťu nakreslil hned vedle sebe. Jsou to šikovní a slušní chlapci. Zlobící spolužáky Olivera a Sebastiána nakreslil uprostřed stojící na lavici. Postavy kreslil v jedné řadě. Nikdo není vysloveně vpředu nebo vzadu. Kreslení chtěl v tuto chvíli ukončit. Dále nakreslil Kristiána mírně vzadu, zřejmě proto, že také vzadu sedí. Péťu umístil uprostřed výkresu, ale až po upozornění, že mu zde chybí i s děvčaty. Proto dokreslil směrem doprava Péťu a 3 dívky (Rozárku, Verču a Adélku), ale Eliška mezi nimi nebyla. Možná i proto, že Eliška často chybí a při výuce není příliš aktivní. Velikost postav odpovídá i skutečné velikosti dívek. Při kreslení nic negumoval a pastelky držel správně, jen občas pokrčil ukazováček. Písmena nad některými postavami označují začáteční písmena křestního jména spolužáků. U sebe napsal celé jméno, respektive příjmení. Číslice 5 značí pátou třídu. Z rozboru kresby vyplynulo, že Milan ve třídě kamarády má, necítí se být zcela sám a necítí se být odstrčený.

10 Navrhovaná doporučení

Nyní chlapec chodí do 5. třídy běžné základní školy. Ve třídě je 18 dětí. Během docházky do první třídy byly výkyvy v jeho chování časté a bouřlivé. Byl to pro chlapce nový kolektiv, jelikož do mateřské školy chodil v obci ve svém bydlišti. Těžko si zvykal na nové prostředí. Nerespektoval pokyny pedagogických pracovníků. Vzdělával se s asistentkou pedagoga, která musela s chlapcem často opouštět třídu, aby nerušili ve výuce ostatní děti. Kromě toho nebyl viditelný rozdíl mezi ním a spolužáky. Všichni byli neposední, zvídaví a nepozorní.

Důležité navrhované opatření bych zmínila vyšší zapojení Milana do aktivit třídy, do činností se spolužáky, změnit zasedací pořádek a posadit Milana mezi děti. S asistentkou odcházet ze třídy co nejméně a zůstávat ve třídě i na hodiny českého jazyka a matematiky. Samozřejmostí jsou kartičky a tabulky s rozvrhem dne a činnostmi, které budou následovat.

Dále bych doporučila rodičům žáka častější konzultace s třídní učitelkou, aby zjistili nálady a pocity svého syna, které zažívá ve škole. Doporučila bych zapojit Milana do školního kroužku, aby byl ve styku se spolužáky a ostatními žáky naší školy, a tím si zvykal na nové spolužáky, kteří ho čekají po prázdninách v nové škole.

Milan se bude od 6. třídy vzdělávat na doporučení PaedDr. Věry Čadilové ve speciální škole v Poděbradech. Domnívám se, že ve speciální škole zažije chlapec úspěch a potká zde jemu podobné kamarády, o kterých bude doma vyprávět. Do budoucna bude vzdělávací dráha tohoto žáka náročný proces. Rodiče, budou muset čerpat z dostupné literatury, např. R. Pešek - Co často zajímá rodiče a učitele dětí s Aspergerovým syndromem. Tato kniha pomohla v pedagogické práci i mně. Pro Milana bude velmi důležitým krokem výběr povolání, věřím, že rodičům při výběru pomůže odborník, schopný odhadnout jeho potenciál, aby se tento žák mohl uplatnit v takovém pracovním procesu, kde mu nebude jeho handicap na překážku.

Závěr

Cílem závěrečné práce bylo zjistit, jak se cítí žák s PAS v kolektivu třídy běžné základní školy.

Snažila jsem se popsat a zjistit, jak se cítí žák s Aspergerovým syndromem v kolektivu třídy běžné základní školy. V teoretické části jsem se zabývala zejména projevy, diagnostikou a péčí o tyto děti. V praktické části byly zpracovány metody poznání žáka. Porovnáním teoretické a praktické části se u Milana potvrdily typické příznaky dítěte s Aspergerovým syndromem. Straní se kolektivu, má svůj svět a často mění své zájmy a koníčky. Když není vše podle jeho představ a zvyklostí, dostane se do afektu.

Předpokládala jsem, že Milan bude vnímat školu jako nutné zlo, že spolužáky bude vnímat jako běžný inventář třídy, že jediný, ke komu citově přilne, bude asistentka pedagoga. Domnívala jsem se, že není schopen navázat přátelství s vrstevníky. Ve své práci jsem použila kromě anamnézy diagnostickou metodu rozhovoru a kresby, které se potvrdily jako relevantní.

Má hypotéza, že škola je pro chlapce nutné zlo a spolužáky vnímá jako součást třídy, se naštěstí nepotvrdila. Ve škole má oblíbené předměty i některé spolužáky. Důvěra v asistentku se potvrdila, je jedinou osobou, se kterou chlapec spolupracuje a komunikuje, i když se mu právě nechce. Je pro mě potěšující vidět, že se chlapcův stav během školní docházky na 1. stupni základní školy zlepšoval, že si na naši školu zvykl a pedagogové a spolužáci si zvykli na něj. Zajímala jsem se, jak se Milanovi vede v nové speciální škole. Mám radost. Milan je v nové škole šťastný. Má sice jenom 5 spolužáků, ale tím spíš s nimi může být v častějším a bližším kontaktu. Fascinující a podporující je pro něj vybavení školy a celého areálu. Matka již nyní lituje, že na tuto školu Milana nepřihlásila dříve, protože zde nemusí odcházet ze třídy, učí se stejné věci. Žáci jsou si rovni, protože každý má svůj handicap.

Citát: *„Abyste se stali vynikajícím vědcem nebo skvělým umělcem, musíte mít alespoň nějaké znaky Aspergerova syndromu, které vám umožní odpoutat se od tohoto světa.“* (Hans Asperger)

Velmi zajímavá myšlenka, ale zároveň logická. Umělec a vědec musí mít velkou fantazii, dokázat si představit nepředstavitelné, mít kreativitu, stále nové a nové nápady, vlastní vizi, smysl pro inovaci a věřit svým snům. Mít svůj svět - a to právě osoby s Aspergerovým syndromem mají.

Použité zkratky:

AS – Aspergerův syndrom

M-CHAT_R - Modifikovaný dotazníkový test pro záchyt poruchy autistického spektra u batolat

PAS – porucha autistického spektra

LITERATURA:

ATTWOOD, T., 2012. *Aspergerův syndrom*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0193-9.

BITTMANNOVÁ, L., 2017. *Podpora začlenění žáků s autismem do třídního kolektivu*. 1. vyd. Praha: Pasparta. ISBN 978-80-88163-53-4.

BOGDASHINA, O., 2017. *Specifika smyslového vnímání u autismu a Aspergerova syndromu.* 1. vyd. Praha: Pasparta. ISBN 978-80-88163-06-0.

ČADILOVÁ, V., 2017. *Rozvoj sociálních dovedností u dětí s autismem.* 2. vyd. Praha: Pasparta. ISBN 978-80-88163-49-7.

PEŠEK, R., 2017. *Co často zajímá rodiče a učitele dětí s Aspergerovým syndromem*. 2. vyd. Praha: Pasparta. ISBN 978-80-88163-65-7.

ŠPORCLOVÁ, V., 2018. *Autismus od A do Z.* 1. vyd. Praha: Pasparta. ISBN 978-80-88163-98-5.

THOROVÁ, K., 2016. *Poruchy autistického spektra.* 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0768-9.

Zákony pro lidi, 2010. *Vyhláška č. 70/2012 Sb. Vyhláška o preventivních prohlídkách* [online]. 7. 3 .2012 [vid. 9. 10. 2022]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-70.

Zdravotnický deník, 2013. *Chystá se úprava vyhlášky o preventivních prohlídkách, novinkou bude i vyšetření u očního pro lidi od 45 do 61 let.* [online]. Media Network, 2020, 31. 10. 2020 [vid. 9. 10. 2022]. Dostupné z: https://www.zdravotnickydenik.cz/2020/10/chysta-se-uprava-vyhlasky-preventivnich-prohlidkach-novinkou-bude-i-vysetreni-u-ocniho-lidi-od-45-61-let/.